

DIURNALU GLUMETIU SOCIALE-POLITICU-TOCU.

Fô'a acést'a va esi de trei ori pe luna, in 10. 20. 30-a di pone la regulare; éra de a-ici in colo o data pe septemana, ca á pone acilea: Marti sér'a. — Prenumeratiu nile se príimescu in tote dítele.

Pretíalu pentru Ostrungur'a: pre anu 6 fi. pre $\frac{1}{2}$ de anu 3 fi. pre unu triluniu 1 fi. 50 cr. éra pentru strainetate: pre anu 8 fi. pre $\frac{1}{2}$ de anu 4 fi. pre unu triluniu 2 fi. in v. a.

Tôte siodieniele si banii de prenumera-tiune sint de a se tramite la Redactiunea diurnalului:
Aradu, strat'a Teleki, nrulu 27.

Insertiunile se príimescu cu 7 cr. de linia, si 30 cr. tacse timbrale.

Unu esemplariu costa 15 cr. si se póte capeta in librari'a lui M. Klein jun d'in Aradu.

Omení'a tiganului.

— Genre. —

Éra in satulu nostru unu tiganu albu, cu numele: *Nutiu lui Mitila*. De unu ochiu érá orbu: — dícea elu, cà mà-sa a uitatu sà-i mai croiésca unulu. De unu petioru érá schiopu: se laudá dicendu, cà in batai'a de la Custoz'a l'au uscatu asîe.

— A-poi cum de ai potutu tu fi catana, mòi cioroiule, déca asîe. numai c'o feréstra, te-a facutu mà-ta? — lu intrebau unii.

— He, he! Sciu domnii ce face. Dér altu-cum sciti, cà candu pusca unulu la semnu, a-poi si 'sié trebuie sà inchida unu ochiu, ca sà póta nimeri „basí“ in tinta. Si vedeti: mie tocmai ahel'a ochiu mi-lipsesce, de care n'am trebuintia! — respun-dea elu.

Tiganu ce érá, dér avea multe si mari slujbe. Nu credu, cà sà mai fi fostu pe lume altu tiganu, care sà fia avutu atât'a omenia 'naintea satului intregu, ca elu. Judele comunalu lu-denumise pe viétia de „birèulu (judele) orbetiloru.“ Ii facuse o bóta cu mocióca mare, si in crescutulu mociócei i pusese *panger'a satului*. Fóre scirea Nutiului déra neci nu veniau orbeti si cersitori in satulu nostru, neci nu se duceau de a-colo: care indresniá un'a ca acést'a, acel'a érá prapàditu, cà-ci nu mai aveá omenia 'naintea Nutiului.

Elu érá si dobasiulu satului. Candu elu strigá: totu satulu suná si resuná. Nu in sedar a siedintu elu multu pe la „varta“ (pand'a cãtãnesca.)

In satulu nostru mai locuiau si alti tiganu, — vedi bine: nu tocmai in satu, ci pe de margini, cà-ci pre ei asîe i-a blastematu Ddieu:

. . . La margini de satu,
In cortu mai totu spartu,
Custandu din furatu . . .

La acesti'a inca Nutiu li-erá „voivod'a.“

La culesulu viiloru, la culesulu cucuruzului, la secerisii, — Nutiu avea colib'a lui extra, a-colo in cale, pe unde veniau mòi multi sãteni încãrcati; a-poi unii lu-milãiau, dér cei mai multi numai ce-lu casniau si cu vorb'a, si cu fapt'a.

Mai alesu copilandrii, — candu veniau càtrã casa cu grãulu: dadeau Nutiului càte unu scopu inblãtitu, dér si cu acel'a asîe asvèrliau in Nutiu, càtu cele de multe ori cu labile 'n susu mi-ti-lu resturnau. — La culesulu viiloru asîe mi-ti-lu casniau, cà, cu strugurii anumiti lui, dadeau in colib'a lui; mustulu i-lu tornau cu paleri'a si scuipeu in elu. — La culesulu cucuruzului picá plóia de cucuruzi si de ludài pe bietulu Nutiu, — déca nu se stergea din vreme din calea — „aldastului.“ De multe-ori, dóra neci Ddieu nu l'ar fi dubitiatu mai bine, de cum mi-lu dubitau crestiniu cei darnici de cucuruzu si ludài; dér Nutiu încã invetiase politic'a, candu cugetá elu, cà va fi binele amaru: — de o mila de pamentu statea de la coliba; altu-cum alu lui érá draculu, dér si elu érá alu dracului!

— Neci la Custoz'a n'am mancatu atât'a duri-me! — se plangeá une-ori.

Inse totusi si-aduná si asîe càte ce-va pe iérna. Elu érá altu-cum si „stragia“ de nópte. Dér sà-i vedemu omení'a!

— Mòi Nutiule, — díse intr'o iérna càtrã elu primariulu satului, — audít' ai si tu, cà in satulu „nostru,“ de unu timpu in cóce, cam pré multe furtusiaguri se intempla?

— Am cam auditu: inse nu sciu cu care urechia . . . . .

— Hai, mance-ti draculu urechile, d'a-poi de acea te am pusú eu pre tine „senatore“ la satu? Nu-e destulu, cà numai cu unu ochiu si cu unu petioru

slugesci, și manci „pit'a satului“ eugur'a într'ega, ci neci de urechi nu-mi scii dá s'ema!

— Da lasa-me, că n'am vrutu să credu un'a ca ahas't'a.

— Dér acum'a credi?

— Mi-pare, că credu, fiindu-că dta mi-dîci.

— No și a-poi ce cugeti d'era?

Nutiu face o fact'a nevinovata și da din umeri.

— Óre nu cumva tiganii vostri voru fi facendu asîe lucruri de rusine pentru viti'a v'ost'ra?

— Póte să fia, — jupune birèu, — tiucu-te; că-ci eu anii acesti rei sunt cam flamendi, Dio, ei, — manca-i-ar zgaib'a, și lovésca-i să-i mai lovésca zgârciulu!

— A-poi că d'ora ar fi cu scirea ta, d'eca ar face ei de aceste?

— Jupune bireu, — tiucu-ti omeni'a, — Ddiu m — me orbésca de totului, și m — me pusice cu tunetulu dreptu in vârfulu capului, *d'am vedîutu* ce-va la ei și dupa ei!

— Mâi, nu te jurá asîe crâncenu, că — póte vei fi inchisu ochiulu, nu cum-va sá-i vedi . . .

— Ba, să me sece, că me usce, să me incremenésca, să . . . me . . .

— No, eu numai atât'a ti mai dîcu, că d'eca tu nu-mi affii urm'a lotriloru, a-poi pre tine te fofocu și inca tocmai in fundulu varmegiei, de unde a-poi nu vei mai esî, pone nu te va luá beng'a. Priceputu-m'ai?

— Priceputu d'era, dar cum să nu, — pricepa-te Tatálu sfantu.

— Acum d'era te cara, ispitesce, și f'ore prihana să nu-mi mai vini in ochi.

— Ea me ducu și me caru, și voiu să vinu.

Vré sá mérga tiganulu.

— Mâi Nutiule.

— Hai, jupune birèu, — hoi, — écatà-me 'n tâlpi!

— E stai. Uitai să te mai întrebun un'a.

Nutiu se pune in pozitura de soldatu, inse unu petioru erá mai scurtu.

— Mâi!!!

— Audu și me supunu și me plecu 'naintea cinstitei fecie a dumnitale.

— D'a-poi tu óre; mâi, tu óre să n'ai poffa și voia de furatu? Nu cumva tu esci piscatoriulu; că-ci mi-pare că și tu, de și esci albu, dîcu și tu esci de viti'a cea lunga la degete, o de care dracu să te iee esci?!

— Jupune birèu, — nu me face de rusine și de nemica 'naintea satului; că-ci de candu m'am trezitu, n'u m'ó trasu anim'a la asîe ceva. Nu me inbetrani, că-ci totu omu de omeni'a am fostu și voiu fi: d'era indata me spendiuru asîe nevinovatu cum mis! Vai mie, ce dîle rele mai traimu! Pentru că mis tiganu: lumea crede, că și eu mis ca ceia-l-alti! O Dómne, de ce nu m'ai făcutu mai bine turcu. O sfanta Maria maica, și tu Hristóse, — bateti-me, mai 'nainte de ce voiu ajunge in sila . . .

— Ei, du-te amarului, nu latrá atâtea a-ci. Și câtu de curendu sà-mi fii la reportu!

— Ducu-me, și d'ora nu mai vinu, că — pace de omeni'a mea!

Esî.

Dér o muiere zdravena tocmai atunci mi-esî in cale. Neci un'a, neci alt'a, ci ia pe „birèulu orbetiloru“ — pe „voivod'a“, scl. adeca pre Nutiu de pèru, de urechi, mi ti-lu strofloc'a, mi ti-lu t'ergolesce, mi ti-lu stofloc'a, mi ti-lu pronesce — descantandu-i:

— Sà te invetiu eu pre tine, că cum sà mananca sudórea altor'a, gânsicile cele grase, cari trei septemani de dîle m'au totu musicatu de degete pone le-am indesatu, éra acum me l'asasî; remàsei numai cu dorulu . . .

Dér Nutiu inca nu se lasá — din gura.

— Auà, tolvaieu Dómne și crestini, éca, me omorî, mortu Dieu, pace buna de mine. No, asîe neci la Custoz'a. Me mancasî, mam'a mea, acum'a de totului! O vai de mine! O fia-vi mila, nu me lasati! că totu me deschia mam'a padurii ast'a . . .

Sî cele-l-alte.

Peste dóue dîle, éca cum vorbía Nutiu cu primariulu satului:

— Vedi mâi, că eu m'am cam nàdaitu, că cine e lotrulu, — dicea primariulu.

— A-poi, véda-te Ddiu, ai fostu ghici'a; eu ti-asî fi spusu atunci indata, inse n'am prè avutu curagiu. Hei, candu am fostu eu in focu la Cust . . .

— Dér du-te amarului cu curagia-ti cu totu. Ci spune-mi, cum ai indresmitu tu sà faci unele ca aceste? Dér cuvine-se ast'a unui senatore sàtescu? Ha!

— A-poi, că jupune birèu, — bagu-me 'n dta . . .

— Ba bagà-te tu in draculu.

— No, no, d'era, că bine dîci. Inse scii, că de candu e opritu sà iee orbetii și cersitorii lumea in capu, neci mie nu mai merge asîe bine.

— Ai ganditu d'era sà furi, sà pisci pe ce puni man'a?

— Ba, — jupune birèu, — ei scii, cum e omulu, tiganulu seracu.

— Da, da, fura și lotresce, cum facusî și tu.

— Ba, ferésca-me Ddiu, jupune birèu.

— D'apoi cine a furatu și a mancatu gânscele Persidei celei'a, care te jucá turc'a mai a-l-alta-ieri?

— Hai, istori'a aceea e lunga și síoda.

— E s'ó audimu d'era.

— A-poi — erá sà le fure *Tuleu Iuonu*, tiganoculu cel'a, scii.

— Și tu gandisi, că mai bine sà le furi tu. Ai dracu intre in tine!

— Ba, Dieu lui Ddiu!

— D'a-poi cum, că de tine se léga, pre tine, mi-pare, că te 'ntinse câtu esci de lungu?

— Totu-sî. Eu nu le-am furatu, ci numai că le-am mancatu. *Tuleu* le-a furatu și eu le-am luat de la elu; inse mi-a fostu rusine sà-le ducu 'napoi; éra dumnitale am uitatu sà ti spunu. — A-poi vedi, cum bate Ddiu pre omulu nevinovatu. O maic'a mea!

— D'a-poi de la *Carlentiu* cum au ajunsu la tine ponevile celea.

— He, he! Scii jupune birèu, iern'a și nóa, tiganiloru, ni e frigu, și a-poi ponevi de acelea nu ni strica neci nóa.

— Ai strice smeii 'n tine! Le-ai furatu d'era?!

— Ba, numai ce le-am luat intr'o séra de pe patulu celu de a-fara; dér la primavéra éra i le-asî fi dusu eu 'napoi, — musicu-te.

— Musica pe zgarciulu să te incretiésa! Si cum e cu găinele *Siontrii*?

— D'a-poi intr'o séra, fiindu-cà ele dormiau in fràgariulu celu de la ulitia, me ducu pe a-colea și gándiam, — hai mài! să vedemu, cà cum dormu óre găinele, cà eu ast'a n'am vediutu inca. Me suie déra draculu in fràgariu, asìe schiopu și orbu cum mis, și candu să punu branc'a pe unu cocosiu, ca să me inholbu și la elu, alunecu de pe crénga, și tulaiu! asìe dadù césulu celu slabu cu mine de a-colo in diosu: câtu eram să cienescu. Me maniai ca foculu! și de mani'a cea mare, neci eu nu sciu cum: culesei tóte găinile din fràgariu.

— Si a-poi le mancasí? — manca-te ar amarulu!

— Ce să faca omulu de amaritu și de càtranitu.

— Si cum ai esítu in capétu cu pureelulu?

— Reu, cà-ci am remasu și batutu, ca dub'a, și fóre purcelu, — bagá-s'ar și să se mai indese nóa-dieci-si-nóa de draci in *Cotrilaiti'a*, cà elu m'a cumpetatu la ast'a. Mi-a dísu, cà in postu nu-e pecatu a furá purcei . . .

— Dér clisele parintelui, a popii *Pantilia*, ce ti-au facutu, de nu le-ai potutu dá pace? Nu te-ai temutu tu de baterea lui Ddieu? Cum ai indresnitu să le furi? — bata-te crucea și tamâi'a, ca pe draci!

E taci, jupune birèu, mancu-ti anim'a, cà cu pop'a *Pantilia* chiar n'am facutu pecatu. Ba mi se voru iertá dóra tóte peccatele! Cà-ci éca cum sta tréb'a și cu elu. Intr'o di din postulu celu sfantu și sfintitu alu Craciunului, candu totu crestinulu bunu și de omenia da lauda lui Ddieu *cu aiu, cu cépa și cu hajme*, — dícu in postulu Craciunului me ducu la pop'a parintele *Pantilia*, si-lu aflu, — e spuneti-mi numai cum lu-sí aflai? Cugetati numai, dragii mei ómeni buni și de omenia, lu-aflai cu o strugelóca de clisa câtu o cute de cósa, și a-poi mancá, — nu l'ar mancá peccatele! Mi-se ridicara pèrii in vírfulu capului; mi-se incretí pelea pe spinarea și pe frunte — de peccatulu atátu de mare. No, popa, mi-dísei eu cu gele și superatu, — te facu eu pre tine să nu mai peccatuiesci tu. Si-lu și facui intr'o nópte, cà-ci îi furai tóte clisele, — ierte Ddieu și a lui și a le mele peccate!

— Si clisele, vedi bine, le-ai pàpatu cu — pofta?

— Da, Dio, Dómne; cà dóra nu le voiú tienè eu pone le voru furá de la mine, séu pone la véra: să se rincezésca, și să le impla pontravii, uitandu-me la ele. Le mancai pentru iertarea peccatoru parintelui popii *Pantilia*! . . .

— Mance calabaz'a din tine, cà tare bine te scii tu desvinovatí și curatí. — Tu ai fi fostu bunu fiscalu.

— Da vedi cà.

— Si caicul'a ceea de mnelu cum ofur-gasisi de la Hantii, càciulariulu?

— Cam cu greu, inse bine. — Acum'a mie mi-e totu un'a: vi spunu tóte, màcar indata să me spendiurati. — A-poi déra, in trei piatiuri m'am totu téguitu cu elu pe ea, dér elu neci decum nu vru să mi-o dee din cincí zloti. No, jupune Hantii, îi dísei, — lasa cà mi-i dá-o de alta data și mai eftinu. Si mi-o și dadú, adeca — intr'unu césu bunu — o cumpàrai de la elu cu cincí — degete.

— Vai, bata-te peliti'a lui Cristosu, dér cum ai potutu să te faci asìe mare tálhariu?

— D'a-poi, buniloru mei, face draculu din ómeni de totu feliulu de mesteri.

— Credu, cà și tutcile dascàlului u le-ai mesteritu?

— Lasa-me să nu alduescu pre Ciupelitulu, cà inca și acum me lingu pe buze de atunci. Vi voiú spune și patieni'a ahast'a. A-poi éca asìe s'a sgoditu: M'am prinsu cu Ciupelitulu pe dóue ciocane de rachiutia, cà dascàlulu tóte tutcile sele mi-le va dá mie de buna voia, să le manancu. Si dobendii pre Ciupelitulu — vreu să dícu — rachiuti'a; cà-ci asìe și fuse: Dascàlulu intr'o demanétia afla tóte tutcile mórte. Si cine erá, cine nu erá pe a-colo, dér Nutiu, adeca eu, eram a-colo. Si dascàlulu mi-dadù strivinele tutciloru mie; și eu mancai și me ospetai ca unu domnu de hei mari. No, a-ci numai cu atát'a am smintitu, cà 'nainte de demanétia aceea, adeca nópte: m'am scàpatu, de la tóte tutcile, sòrmanele, li-am sucitu grumadiulu celu frumosu, jele mi-a fostu de ele destulu; inse bagu-sém'a asìe li-a fostu ursit'a. — Si déra — furatura e acést'a? judecati dumnevóstra, cà-ci sunteti toti ómeni, crestini adeverati și cu minte.

— Aha, de aceea déra ai bantàlitu tu și coln'a lui Mois'a lui *Coditia*, cà-ci ti-a trebuitu și beutura la friptura. Ai, intre draculu in burduheiulu teu, cà bine mi ti-l'ai invetiatu tu a traí.

— Vai do mine, jupune birèu, cà domniata tóte le scii, ca și mine, pare-ti, cà in totu loculu ai fi fostu cu sòrmanulu și nevinovatulu și asupritulu de mine!

Si mai multe de tóte l'au intrebatu, la cari elu totu cu filosofia tiganésca a replicatu.

— A-poi acum'a scii tu ce e a ta?

— Sciu: m' oru spendiurá cinstitii domni și marit'a varmegia. Dér mie și 'sie nu-mi pasa; cà-ci mi-am mancatu omeni'a cea scumpa. Nu va mai trebui a-poi să facu necasu ómeniloru, incaite me voiú hodini in vecii veciloru.

— De spendiuratu, te va spendiurá nebunulu; inse te punemu in pensia, cà-ci destulu ai furatu — vreu să dícu — destulu ai slugitu satulu nostru. Acum te vomu face domnu mai mare, domnu de varmegia. Dér si pone atunci, — haidí Ioane, du-lu in aresta: să se dedee mereu cu slujb'a nóua; inse să ai grige de elu, ca de ochi; cà-ci tiganii sunt cu draci! . . .

Si mi ti-lu pusera la recóre.

Dér Nutiu nu de aceea s'a invertitu, ca senatore satescu, multi ani printre totu feliulu de ómeni, să nu scia neci aceea, cà cum se fuge din calitea.

Intr'o demanétia déra, aflase stocantiulu голу. Pe Nutiu lu-dusesse draculu. Cà unde l'a dusu? numai Nutiu și draculu o scie; cà-ci de-atunci nu l'a mai vediutu sufletu de omu din satulu nostru.

Prin coptoriu și pe hornu a fugitu, — prapaditulu de elu.

A-poi să credi la tiganu!?

Nu-i crede, neci màcar să fia, ca Nutiu, de albu!

„Extra Hungariam non est vita, si est
vita: non est ita.“

Scriu gazetele, cã pe candu din Ungari'a de susu
o multime de ómeni, de veulu ce i-a ajunsu in asta
tiéra, emigréza in Americ'a, totu pe atunci din Ungari'a
de diosu, si a-nume de prin pãrtile Banãtului, cu dró'i'a
se ducu in spre Bosni'a si Hertiegóvin'a, din asemene
causa; déra de imigratu in Ungari'a nu imigréza nime
de nicãiri, a-fore de ovreii perçúnati de prin Galiti'a
si Rusi'a, cari precum se scie, tragu la hoitu si la
putregãiu . . . .

— Ce fericita tiéra! (§.)

Tand'a si Mand'a.

T. Dér tu Mando, in càtro?

M. Mergu a casa, sã bagu in ariá, cà vedu,
cà n'o sã plóua.

T. Dér ce te-a aflatu pre tine sã lucrui in diu'a
de astadi; haid mai bine la sant'a baserica, cà-ci
scii tu bine, cà adi e serbatória, si inca de ceea
mare.

M. Ba, Dieu, eu uistasem cà e serbatória.
Altcum déca se póte lucrá in dí de serbatória pe
cas'a vlãdicului a-ici in ulitia, in vederea tuturoru
crestiniloru, de ce sã nu se póta lucrá totu in acea
dí de serbatória si in curtea serãcutiului Mand'a,
unde totu nu bate asie la ochi . . . .

T. Ai cuventu, si pace buna. (§.)

Gur'a orasiului.

(§.) In 3/15. a lunei curenti nóptea, pe
la 11 óre, observãrãmu unu cutremuru de
pamentu cu mai multe isbiri in directiu-
nea de la média-nópte in spre média-dí.

— A fi fostu prealabilulu resultatu alu
intãlniriloru puterniciloru imperati la Alec-
sandrovo si ai si mai puterniciloru ministri
la Gasteniu si Vien'a . . . .

Sinceritate.

Se intãlnesce romanulu cu unu tiganu cunoscutu,
pre care nu-lu vediusse de multu, si ilu intréba:

- Dér cum mai trãiesci mõi tãgane?
- D'a-poi scii:

O léca lucrãmu,
O léca furãmu;
Trãimu cumu potemu! . . . .

Literatura.

A apãrutu si ni s'a trãmisu opulu premiãtu de
consistoriulu, respective sinodulu, achidiecesei ortodoece
romane a Transilvaniei, ce póta titlulu: „Archiepis-
copulu si mitropolitulu Andreiu barone de Siagu-
n'a," scrisu de cruditutu bãrbatu alu clerului nostru
si celebrulu scrietoriu basericescu Nicolau Popea, archi-
mandritu si vicariu archiepiscopescu, si típaritu in Sibiu,
cu tipariulu tipografiei archidiececane, 1879. in editiune
frumósa, si cu portretulu binenimeritu alu fericitului
mitropolitu si archiepiscopu. Opula contine 387. pa-
gine, éra pretiulu lui este de 2 fi. 50 cr. v. a. — 7.
lei nuoi.

Dediciã'i'a e facuta la adres'a „poporului romanu”,
pe care l'a iubitulu Siagun'a mai multu de càtu pre
sine insusi.“

Pe càtu amu aflatu, acésta lucrãre eminentu ni da
multe destainuiri fórtu interesante; dreptu-ce nu-lu
potemu recomandã de ajunsu tutoru bãrbatiloru de zelu
si romanitate.

Dér mai virtosu o recomandãmu, ca de oglinda,
celoru ce aspira la demnitãti bãsericesei, càror'a —
pare cà — totu mereu li spune memoritoriulu sufletu
alu memoritoriului Siagun'a: „Veniti filoru, ascultati-
me pre mine!“

Sperãmu, cà ilustrulu autoru in curendu ne va
suprinde cu unu altu operatu, cà-ci, precum se vede,
Pré cinsti'a sa nu-si petrece tempulu cu mofturi numai,
ca unii din tagm'a Pré cinstioi sele.

Aidati la lécu de superare!

Toti cei superati, necãsãti,
amãriti, melancolici, pesimisti, nevo-
iti, nemultiumiti, desperati, cu césu
slabu, si de acesti'a se voru fi
aflandu mai multi in lume, si mai
alesu in asta tiéra, sã recurga la
noi, si-i vomu scapã de bóla.

Recept'a sigura este: a se
abonã pentru veselu lu „Gur'a-satu-
lui,” care din 1 Octomvre vechiu
in colo, va visitã pre pacientii sei
in fia-care Marti sér'a. si pone
in capétulu anului acest'a nu va cere mai multu, de
cãtu numai 1 fi. 50 cr. de la cei de pe a-ici, si 2
fi. de la cei din tieri strãine.

Banii de abonare au a fi trãmis de a-ci inainte
la imprimãri'a (tipografi'a) „Georgiu Lazaru,” ca la
editóri'a fitoriã a lui „Gur'a-satulu,” in Gherl'a
(Szamosujvár), Transilvan'i'a.

Éra restantiele din trecutu sã se inainteze, ca
si pone a-ci, adresate càtrã

proprietariulu foii
M. V. Stanescu,
in Aradu.

Proprietariu, editoriu si redactoru respundietoriu: **Mircea V. Stanescu.**

Cu tipariulu lui Stefanu Gyulai in Aradu.

Spec. Dnu Franciscu Popu Longinu avocat,